

Ideologies i llengües

Ideologia i conflicte lingüístic és una selecció d'estudis que, des de diferents perspectives i centrant-se en casos molt diversos –des del blaverisme a la consolidació de l'anglès al Regne Unit–, tracten la relació entre les ideologies i l'ús de les llengües.

IDEOLOGIA I CONFLICTE LINGÜÍSTIC

TONI MOLLÀ (ED.)

COL·LECCIÓ «GRAELLA», 13

EDICIONS BROMERA. ALZIRA, 2001

Ideologia i conflicte lingüístic és una tria de les ponències presentades durant les Jornades de Sociolingüística organitzades pel Gabinet de Normalització Lingüística de l'Ajuntament d'Alcoi, corresponents a l'any 2000. L'edició del volum ha estat a cura de Toni Mollà. Les jornades es van centrar en l'estudi de la influència de les ideologies en el comportament lingüístic. Encara que la legislació –el poder polític– té un paper fonamental en la regulació de la situació sociolingüística, l'acció política va sempre acompanyada i preparada per tot un seguit de construccions ideològiques, d'opinions –que amb el temps es convertiran en tradicions i en costums–, les quals justifiquen i reforcen una forma *normal* de comportament lingüístic. Els set estudis que arreplega aquest volum tracten aquesta relació entre ideologia i llengua des d'enfocaments molts diversos i se centren també en temàtiques i casos molt diferents. Així, Rafael L. Ninyoles, en l'estudi que obri aquest volum –«Conflicte lingüístic i ideologia»–, reivindica la utilització del concepte de conflicte lingüístic, qüestionat actualment des de l'àmbit acadèmic i polític. Per a Ninyoles, el conflicte lingüístic no fa referència únicament a un enfrontament violent, sinó que s'ha de considerar, de manera més

general, com «una tensió dins de l'estructura social en què la llengua simbolitza l'antagonisme». Ninyoles mostra els seus dubtes davant la possibilitat de canviar la situació del català sobre la base de l'equilibri i no deixa de remarcar que una de les manifestacions ideològiques més habituals en els conflictes lingüístics és aquella que intenta emmascarar-los o negar-los.

Teun A. Van Dijk, en l'estudi més teòric del volum –«Un estudi lingüístic de la ideologia»– presenta unes reflexions sobre una teoria de les relacions entre ideologia i llenguatge, que es limiten a enumerar unes quantes obvietats, començant per la constatació que «les ideologies s'expressen i es reproduïxen fonamentalment mitjançant el llenguatge». Josep R. Llobera, en «La força de la llengua en la identitat nacional. L'experiència de l'Europa occidental», denuncia l'impàs a què arriben els estudis sobre el nacionalisme en les ciències socials, ja que, per molt que adopten una presentació acadèmicament asèptica, els interessos creuats –es reconeguen o no com a nacionalistes– són la regla del joc. Així, Llobera critica com a fal·laç la diferenciació, habitual últimament en aquests estudis, entre un nacionalisme cívic i un altre d'ètnic, que permet classificar com a bo o dolent segons el

cas. O les ideologies que neguen que les nacions són fonamentalment grups lingüístics. Finalment, estudia l'evolució de l'anglès al Regne Unit i del francès a França, per demostrar que la consolidació d'aquestes llengües en les respectives àrees no ha estat un procés espontani, fruit d'un acord tàcit entre els parlants, sinó que hi ha hagut una associació històrica entre la llengua i la identitat nacional, i que es van prendre decisions conscients per promoure aquestes llengües.

«Algunes consideracions sobre classes socials i ideologia lingüística a Catalunya», de Francesc Espinet, és una síntesi històrica de l'evolució del català entre 1875 i 1979 en relació amb les ideologies i amb les classes socials. S'agraeix l'esforç sintètic, però presenta poques novetats.

Partint del concepte de lleialtat lingüística, Rafael Castelló analitza en «Nacionalismes i actituds lingüístiques al País Valencià: una aproximació», les relacions entre la identitat nacional i les actituds lingüístiques. Tenint en compte les dades de les enquestes, Castelló diferencia entre una lleialtat lingüística valorativa –l'opinió positiva del parlant, envers la seua llengua– i una lleialtat lingüística instrumental –l'ús efectiu de la llengua–, classifica els parlants valencians en quatre grups: els qui usen el valencià, però no

el valoren, els qui el valoren, però no l'usen, els qui l'usen i el valoren, i els qui ni l'usen ni el valoren. L'estudi contrastat d'aquests quatre grups porta Castelltó a la conclusió que «el nacionalisme polític afecta més la comunitat lingüística que no a l'inrevés», la qual cosa vindria a corroborar els perills de la lingüïtzació de la política valenciana, com ja va denunciar fa temps Ninyoles.

En «Qüestions lingüísticoidentitàries a l'entorn del blaverisme», Miquel Àngel Pradilla delimita les característiques bàsiques del blaverisme i, més concretament, del corrent secessionista. Pradilla coincideix amb els qui veuen en el blaverisme una reacció antidemocràtica –una continuïtat ideològica del franquisme– i no una reacció antifusteriana encapçalada per un corrent valencianista particularista.

Finalment, Xabier Erize, en «Mentalitat i ideologia en el discurs sobre l'èuscar en la comunitat castellanoparlant», intenta analitzar el discurs de la comunitat castellanoparlant sobre l'èuscar tal com s'ha manifestat històricament a Navarra. La seua anàlisi, però, queda reduïda a un seguit de notes excessivament deslligades, que no aprofundeixen gaire en la temàtica del seu estudi.

Enric Iborra